

POLn6000, 19.11. 2019

VOLEBNÍ CHOVÁNÍ (HLAVNÍ TEORIE)

Co se snaží vysvětlit

Voličskou volbu

Mezistranickou soutěž (některé)

To, která z nich má největší potenciál vysvětlit aktuální volební chování, **záleží na čase, prostoru a strategiích aktérů.**

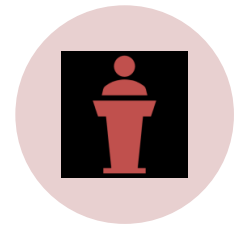
STRUKTURNÍ TEORIE

PROSTOROVÉ TEORIE

VALENČNÍ TEORIE

TEORIE RACIONÁLNÍ VOLBY

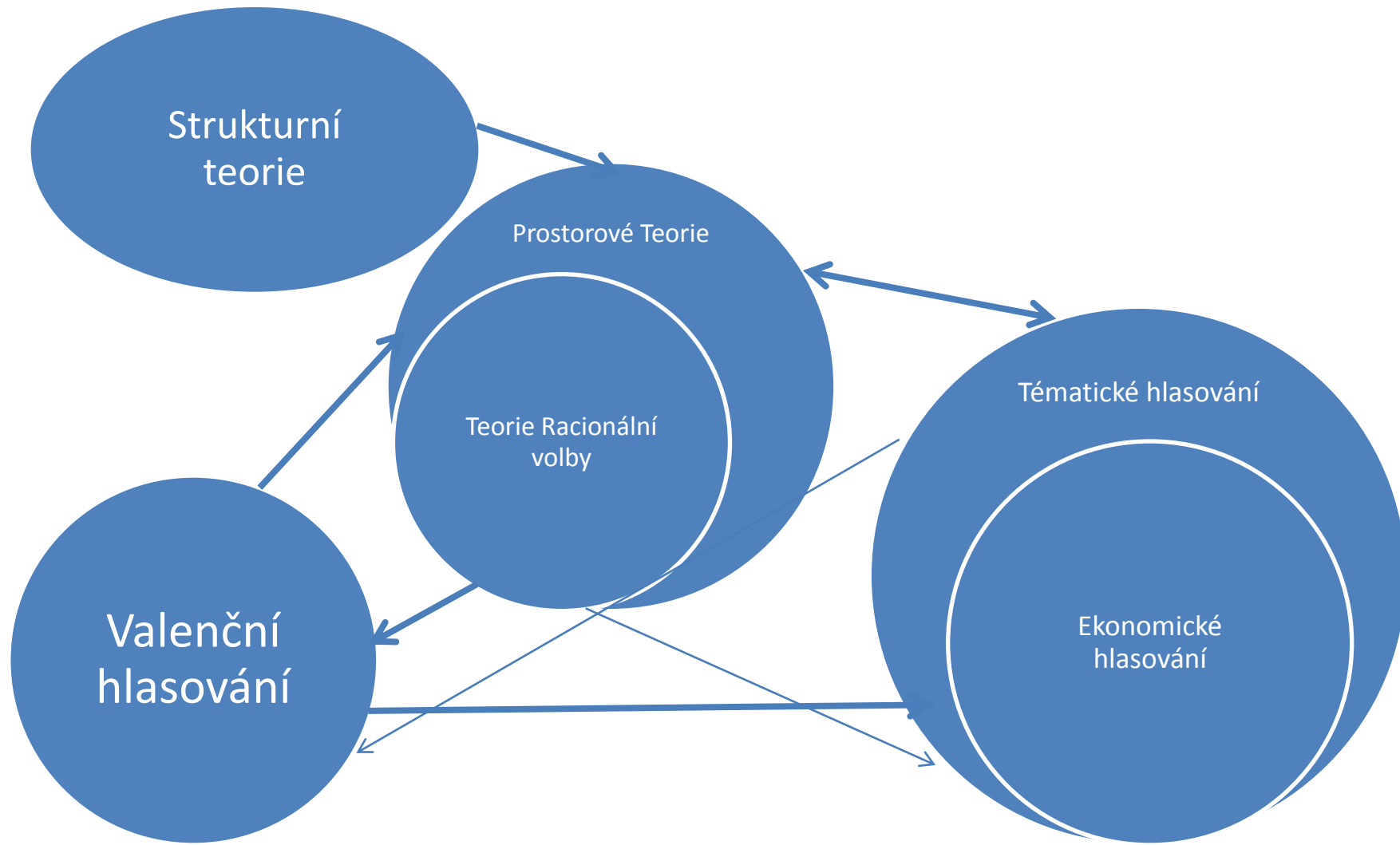

TEMATICKÉ
HLASOVÁNÍ/VLASTNICTVÍ

EKONOMICKÉ HLASOVÁNÍ

Teorie vysvětlující volební chování

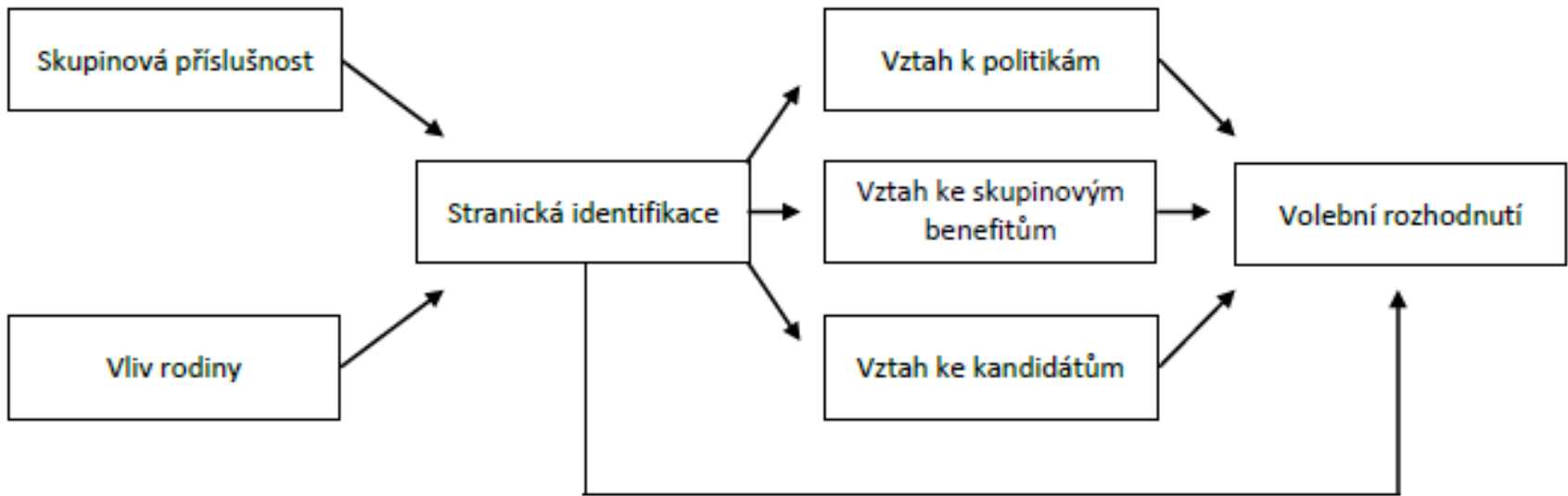
Historie: studium
volebního chování před
WW2

Siegfried (1913): základní
rozdíly v regionálních vzorcích
volebního chování

Gosnell: *Why Europe Votes*
(1930): agregovaná data,
vysvětlení na základě
institucionálních proměnných.

Zlom- Lazarsfeld-Berelson: *The
People's Choice* (1940,
publikováno 1945).

První pokusy o „velkou teorii“: Michiganský model (Campbell et al. 1960- The American Voter)

Strukturální teorie

- Spojují volbu se sociální identitou jedince, není „neracionální“.
- Mechanismus volby založen **na příslušnosti ke skupinám**, strany mobilizují skupiny (selektivní pobídky), ty mají různé zájmy, které manifestují volbou (skupinová diferenciací, transmisi hodnot a kontakt- vše posiluje skupinové zájmy- Berelson 50. léta).
- Stranická identifikace- „zbytečná proměnná“.
- Politický konflikt určují hranice mezi skupinami.

Klíčový pojem- socializace (sociologie politiky)

Osvojování norem dané skupiny, přenáší rodiče

Snižuje význam dalších charakteristik (věk, pohlaví) pro vysvětlení volby

Politická sociologie- cleavages

Budování skupinových identit není ani tak mikro, ale makro proces (souvisí s budováním národních států)- **Lipset-Rokkan**

Pomáhá vysvětlit, proč v některých zemích jsou politicky reprezentovány určité skupiny, zatímco v jiných ne.

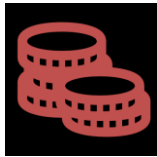

70.léta- rozmrzání konfliktních linií, objevování nových (nová střední třída, sektorová štěpení, hodnotová štěpení- **Inglehart, Ignazi**)

Štěpení se začínají překřížovat, roste význam analýzy stranické identifikace.

Teorie racionální volby

Downs 1957: Ekonomická
teorie demokracie

Strany i voliči
maximalizátoři užitku-
prostředkem volby

Maximalizace nejistá a
nepřesná (nejen směr, ale i
intenzita preferencí)

Vysvětlují mj. **habituální
volbu** (náklady na
informace), **racionální
zdržení se hlasování.**

„Paradox hlasování“

Ovlivnily řadu dalších
přístupů

Prostorové teorie

Downs 1957

Politická soutěž se dá
reprezentovat v prostoru
(H. Hotelling, A. Smithies)

Prostorové umístění stran
ovlivněno umístěním
voličů

Jak se voliči rozhodují- směrové a prostorové modely

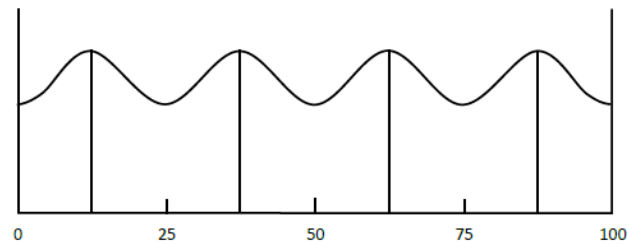
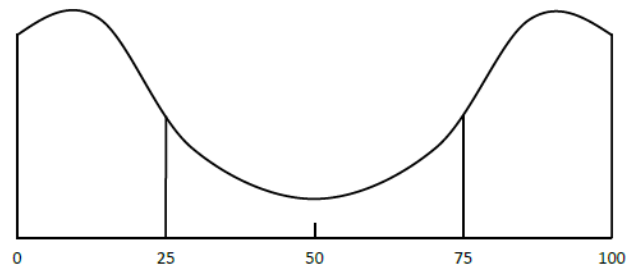
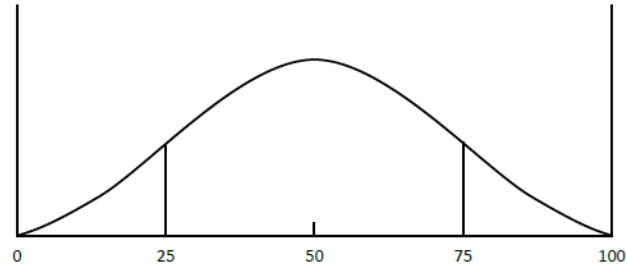
Prostorové modely: čistě podle prostorové blízkosti a vzdálenosti (Downs)

Směrové modely: klíčové jsou status quo a intenzita zastávané pozice (Rabinowitz-McDonald)

? Reprezentuje skutečně politologie politický prostor dobře?

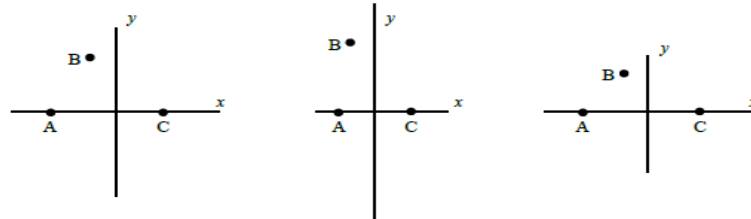
Prověřovalo se experimentálně (Lacy-Paolino 2010): častěji voliči uvažují prostorově, občas směrově.

Downsova prostorová rozložení voličů

Jak „vypadá“ prostor

- **Downs:** má více dimenzí, strany i voliči se z něj ve vlastním zájmu snaží složit jednu („ideologie“)
- **Sartori:** má jednu pravolevou plus v některých zemích ještě další.

- **Converse, Laver-Benoit-** více dimenzí, v každé zemi jiné

Jak „měřit“ prostor

Řada metod: CMP, expertní surveye, počítačově zpracovávaná analýza, legislativní hlasování, rozhovory s elitami, volební kalkulčky, crowdsourcing programů, voliči zařazují strany (žádná není ideální)

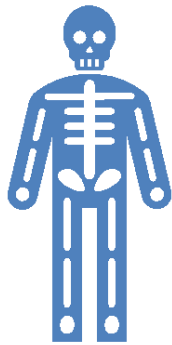
Jak probíhá soutěž v politickém prostoru

Souhlas s Downsem, že

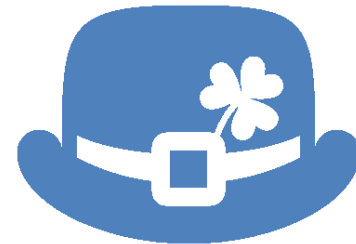
Sartori: „odměňující taktika stranické soutěže“ klíčová proměnná počet stran (důležité rozložení voličů), do čtyř stran dostředivě, od čtyř stran odstředivě

Ezrow et al. (2005, 2008, 2014): komplikovanější argument-ve vyspělých zemích dostředivě, v postkomunistických větší polarizace

Valenční teorie

Stokes (1963): v politickém prostoru obvykle strany nemohou zaujmout mnoho pozic, často jen jednu (tj. na umísťování moc nezáleží)

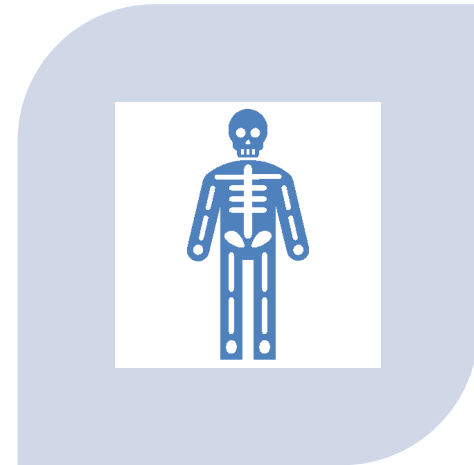

Voliči volí podle toho, kdo je **v tématech kompetentnější**

Valence (Clark)

TÉMATICKÁ (VŠECHNY STRANY MAJÍ
TYTÉŽ POZICE, ROZHODUJE JEN
VNÍMANÁ KOMPETENCE)

OBECNÁ (CHARAKTER
KANDIDÁTA/STRANY, JEHO VÝKONNOST,
INTEGRITA)

Kritika tématkové valence

Stokes přiznával, že každé téma může být poziční i valenční

Sartori: „problém, u kterého neexistuje neshoda, přesto je konfliktním tématem, v němž se strany obviňují z toho, že jejich pozice je jen domnělá“.

Pardos-Prado: i když existuje shoda o cíli, není shoda o prostředcích

McDonald-Rabinowitz: pokud by strany zastávaly stejnou pozici, rozhodovala by jejich nepoziční valence, tu nemají stejnou, proto se pozičně diferencují.

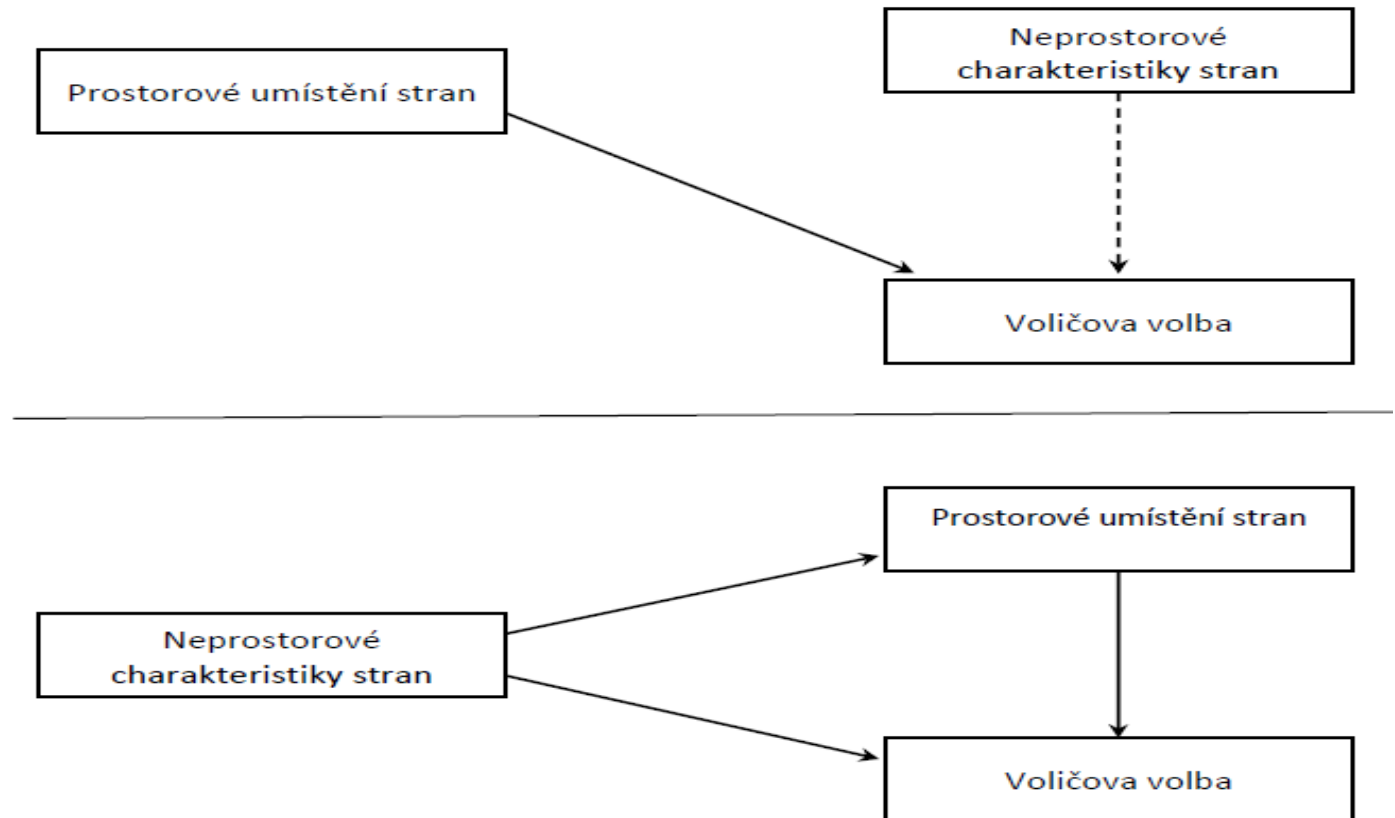
Clark- důležitější pro vysvětlení volby **nepoziční valence**

Hollweg (2012): Pokud se strany nediferencují v cílech ani prostředcích, vliv valenční soutěže v tématech je nepatrný pro pochopení toho, jak lidé volí

Pokusy spojit více přístupů

- Downs (horní obr.) Ezrow (dolní obr.) prostorové a valenční teorie)

Tématické hlasování/vlastnictví (podobá i odlišuje se od valenčních teorií)

John Petrocik (1980- studie amerických prezidentských voleb- Reagan vs. Carter)

Voliči se rozhodují podle toho, komu přisuzují největší kompetenci v tématech

Úkolem stran není umístit se v prostoru, ale snažit se zeslabit nebo zesílit přítomnost témat v politické soutěži („boj tématy“, **Stokes, Riker**)

Klíčová proměnná-**palčivost**

Asociativní a kompetenční dimenze

Problémy s měřením

Ekonomické hlasování

Úzce spojuje **stav ekonomiky** a výsledek voleb (agregovaná teorie)

Hodí se nejvíce do „schumpeterovských systémů“- linie mezi vládou a opozicí

Stav ekonomiky: nezaměstnanost, inflace, růst HDP

Prediktivní kapacita: Pokud vzoste/klesne ekonomika o x , sníží/zvýší se podpora vlády o y (často lineární vztah)

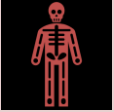

Od 70.let, M. Lewis-Beck (80.-90. léta minulého století).

Počítá se s intervenujícími „politickými proměnnými“ (efekt obhájce, efekty volebního cyklu)

Zpřesňování modelu

Institucionální rámce zemí se liší, není shodná velikost efektu

Liší se i behaviorální aspekty, voliči si musí být jisti odpovědností vlády za ekonomiku („**clarity of responsibility**“), nová proměnná ideologické zázemí vlády (souvisí s tématickým vlastnictvím).

Geografická disagregace

Úvahy o tom „**kolik voliči vědí**“ (přesun k subjektivní ekonomické situaci).